

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

**UNIVERSALIŲJŲ ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO 2023 M.
ATASKAITA**

2024
Vilnius

2023 M. UNIVERSALIŲJŲ ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO ATASKAITA

(1) 2018 m. gruodžio 20 d. įsigaliojusių Europos elektroninių ryšių kodeksu¹ (toliau – Kodeksas) buvo atnaujinti reikalavimai universaliųjų elektroninių ryšių paslaugoms (toliau – UER paslaugos). Kodekse peržiūrėta UER paslaugų apimtis – atsirado reikalavimas užtikrinti visiems vartotojams pakankamos spartos plačiajuosčio interneto prieigą. 2022 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERĮ) pakeitimai, kuriais į Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių teisę buvo perkeliamos Kodekso nuostatos. ERĮ 37 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje UER paslaugos privalo būti užtikrintas kalbinio ryšio paslaugų ir pakankamos plačiajuosčio interneto prieigos paslaugų teikimas fiksuotoje vietoje. Į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkeltomis Kodekso nuostatomis siekiama, kad UER paslaugų samprata apimtų technologijų pokyčius ir galutinių paslaugų gavėjų poreikius, todėl UER paslaugų teikimas vertintinas kaip viena iš priemonių, kuria užtikrinama galimybė vartotojams visapusiškai dalyvauti socialiniame ir ekonominiame visuomenės gyvenime.

(2) 2022 m. balandžio 28 d. RRT pradėjo² tyrimą, siekdama nustatyti, ar Lietuvos Respublikos teritorijoje ar jos dalyje įprastomis komercinėmis sąlygomis yra užtikrinamos ERĮ 37 straipsnio 1 dalyje nurodytų UER paslaugų teikimas, įskaitant, ar visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje visiems vartotojams UER paslaugos yra teikiamos už prieinamą kainą.

(3) Tyrimo metu buvo apibrėžtos UER paslaugų charakteristikos (žr. 1 lentelę), t. y. charakteristikos, kurias atitinkančios elektroninių ryšių paslaugos gali būti priskiriamos UER paslaugoms:

1 lentelė. UER paslaugų charakteristikos

	Interneto prieigos paslaugos	Kalbinio ryšio paslaugos
Minimalus suteikiamų paslaugų kiekis	>= 1 GB/mėn. duomenų	>= 200 min/mėn.
Sparta	Gaunamojo ryšio: >=10 Mbps Siunčiamojo ryšio: >=1 Mbps	-
Kaina:	<= 26,77 Eur/mėn. visiems gyventojams <= 8,92 Eur/mėn. nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams	

Šaltinis: RRT

(4) Suteikiamų kalbinio ryšio paslaugų kiekis apskaičiuotas įvertinus vidutinę pokalbių, tenkančiam vienam vartotojui trukmę per mėnesį. Suteikiamų interneto prieigos paslaugų kiekis, gaunamojo ir siunčiamojo ryšio sparta apskaičiuota įvertinus, kokios duomenų perdavimo spartos ir kokio duomenų kiekio reikia, kad šių paslaugų gavėjas galėtų naudotis:

- a) elektroniniu paštu;
- b) paieškos sistemomis, kuriomis naudojantis galima ieškoti ir surasti bet kokio pobūdžio informaciją;
- c) bazinio mokymo ir švietimo elektroninėmis priemonėmis;
- d) elektroniniais laikraščiais arba naujienų portalais;
- e) elektroniniu prekių ir (arba) paslaugų pirkimu;
- f) darbo paieška ir darbo paieškos priemonėmis;
- g) profesinių ryšių tinklų kūrimu;
- h) elektronine bankininkyste;
- i) e. valdžios paslaugomis;
- j) socialiniais tinklais ir pokalbiais tiesioginiu režimu;
- k) skambučiais ir standartinės kokybės vaizdo skambučiais.

¹ Europos parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas

² RRT direktoriaus įsakymu Nr. (1.9E) IV-344 „Dėl universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų prieinamumo ir įperkamumo tyrimo“

(5) UER paslaugų kaina, taikoma visiems gyventojams (toliau – PV), apskaičiuota įvertinus Lietuvos duomenų agentūros duomenis apie vidutines vartojimo išlaidas, tenkančias vienam namų ūkio nariui per mėnesį, už ryšių ir informacijos perdavimą ir Lietuvos banko skelbiamą vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, ateinančių metų prognozę. UER paslaugų kaina, taikoma nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams (toliau – PN) apskaičiuota atsižvelgiant į valstybės remiamą pajamų dydį, procentinę išlaidų dalį, tenkančią ryšiams nuo vidutinių vienam namų ūkio nario patiriamų vartojimo išlaidų ir jau minėtą infliacijos prognozę.

(6) Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvos Respublikos teritorijos UER paslaugų charakteristikas atitinka elektroninių ryšių paslaugos teikiamos mobiliojo ir fiksuotojo ryšio technologijomis. Tuo tarpu, palydovinio ryšio tinklais teikiamos elektroninių ryšių paslaugos viršija UER paslaugoms taikytiną kainos kriterijų.

(7) Tyrimo metu, įvertinus tinklų, kuriais teikiamos UER paslaugas charakteristikas atitinkančios elektroninių ryšių paslaugos, aprėptį (vertinimas atliktas atsižvelgiant į kiekvieno tinklo vidutinę apkrovą) nustatyta, kad UER paslaugų teikimas komerciniais pagrindais nėra užtikrinamas Pagėgių, Šalčininkų, Ignalinos, Švenčionių ir Varėnos raj. savivaldybėse. Ši išvada grindžiama tuo, kad šiose 5 savivaldybėse, skirtingai nei kitose, daugiau nei 5 proc. gyvenamųjų patalpų nebuvo padengtos tinklais, kuriais teikiamos UER paslaugos – šis rodiklis vertintinas kaip nepakankamas UER paslaugoms užtikrinti.

(8) Vertindama operatorius, kuriems būtų tikslinga nustatyti įpareigojimus susijusius su UER paslaugų teikimu, RRT atsižvelgdama į Universalių elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių (toliau – Taisyklės)³ 29 punkto reikalavimus analizavo:

- a) operatorių valdomo viešojo elektroninių ryšių tinklo geografinę aprėptį;
- b) operatorių užimamą mažmeninių kalbinio ryšio paslaugų ir (arba) interneto prieigos paslaugų rinkų dalis;
- c) operatorių finansinį stabilumą;
- d) kitus kriterijus, kurie, RRT nuomone, turi įtakos įvertinimui, kuris teikėjas gebėtų geriausiai užtikrinti UER paslaugų prieinamumą ir teikti universaliąsias paslaugas.

(9) Atsižvelgiant į atlikto teikėjų tinkamumo užtikrinti UER paslaugų teikimą vertinimo rezultatus RRT tarybos nutarimu⁴ įpareigojo viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjus UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“, Telia Lietuva, AB (toliau visi kartu – įpareigotieji operatoriai) suteikti UER paslaugas:

- a) UAB „Bitė Lietuva“ Pagėgių savivaldybės teritorijoje;
- b) UAB „Tele2“ Šalčininkų rajono ir Ignalinos rajono savivaldybių teritorijose;
- c) Telia Lietuva, AB, Švenčionių rajono ir Varėnos rajono savivaldybių teritorijose.

(10) Įpareigojimai įsigaliojo nuo 2023 m. liepos 1 d.

(11) Siekdami gauti UER paslaugas, visų pirma, vartotojai turi kreiptis į atitinkamoje savivaldybėje įpareigotąjį operatorių, su prašymais (užsakymais) suteikti UER paslaugas. Iš esmės, tokie prašymai tikslingi tik tais atvejais, kai vartotojo gyvenamojoje vietoje nėra teikiamos atitinkamos interneto prieigos paslaugos komerciniais pagrindais. Tuo tarpu, įpareigotieji operatoriai privalo užtikrinti, kad 95 proc. užsakymų teikti UER paslaugas būtų įvykdyti per ne ilgesnį kaip 60 kalendorinių dienų terminą. Likusi dalis užsakymų teikti UER paslaugas, kurių teikėjas negali įvykdyti per 60 kalendorinių dienų terminą, būtų įvykdyti per kitą, techniškai pagrįstą ir su vartotoju suderintą terminą.

³ RRT direktoriaus 2022 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. (1.9E) 1V-257 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymo Nr. 1V-889 „Dėl Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo”.

⁴ RRT tarybos 2023 m. balandžio 20 d. nutarimas TN-153 „Dėl UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“ ir Telia Lietuva, AB įpareigojimo teikti universaliąsias viešųjų elektroninių ryšių paslaugas ir Telia Lietuva, AB 2020 m. įpareigojimo teikti universaliąsias elektroninių ryšių paslaugas panaikinimo“.

(12) Vadovaujantis Taisyklių 59 punktu įpareigotieji operatoriai, iki kiekvienų metų vasario 1 d. privalo pateikti RRT užpildytas ataskaitas apie suteiktas UER paslaugas už praėjusius kalendorinius metus.

(13) UAB „Tele2“ 2024 m. vasario 21 raštu NR. SD-37851, Telia Lietuva, AB 2024 m. vasario 22 d. raštu Nr. 2024-00375 ir UAB „Bitė Lietuva“ 2024 m. vasario 28 d. raštu Nr. 1400-1017 informavo RRT, kad 2023 m. nei vienas vartotojas nesikreipė į minėtas bendroves dėl UER paslaugų suteikimo, todėl šios paslaugos nebuvo suteiktos.

(14) Vadovaujantis Taisyklių 61 punktu, įpareigotieji operatoriai privalo savo interneto svetainėse paskelbti informaciją apie jų teikiamas UER paslaugas, įskaitant informaciją apie Lietuvos Respublikos teritoriją, kurioje jos teikiamos, taip pat informaciją apie teikėjams Taisyklių nustatyta tvarka RRT nustatytus įpareigojimus.

(15) RRT nustatė, kad UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“, ir Telia Lietuva, AB, nors formaliai vykdo Taisyklių 61 punkto reikalavimus ir savo internetinėse svetainėse⁵⁶⁷ skelbia tam tikrą informaciją apie UER paslaugų teikimą, tačiau ji yra apibendrinto pobūdžio ir sunkiai vartotojui pasiekama.

2 lentelė: Investicijos į mobiliojo ryšio tinklų infrastruktūrą, mln. Eur.

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m. I pusm.
„Telia Lietuva“, AB	10,3	37,7	29,0	13,5	7,9
UAB „Bitė Lietuva“	11,8	10,4	24,1	20,1	11,0
UAB „Tele2“	7,6	12,3	16,0	24,3	11,6
Iš viso:	29,7	60,4	69,0	57,9	30,5

Šaltinis: RRT

(16) Operatoriai atlieka pastovias investicijas į elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą, ypač į viešųjų mobiliojo ryšio tinklų plėtrą (žr. 2 lentelę), todėl tinklų, kurie gali užtikrinti 10 Mb/s ir spartesnio gaunamojo ryšio spartą, aprėptis kasmet didėja visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, įskaitant savivaldybes, kuriose galioja įpareigojimai dėl UER paslaugų suteikimo (žr. 3 lentelę). Pastebėtina, kad atsižvelgiant į naujausius tinklų padengiamumo duomenis, iš visų Lietuvos savivaldybių tik Varėnos raj. savivaldybėje tinklai, užtikrinantys bent 10 Mb/s gaunamojo ryšio spartą, aprėpia mažiau nei 95 proc. šioje savivaldybėje esančių gyvenamųjų patalpų.

3. lentelė. Tinklų, užtikrinančių atitinkamą gaunamojo ryšių spartą aprėptis, proc.

Eil. nr.	Savivaldybė	Tyrimo metu >=10 Mb/s	2023 m. rugpjūčio mėn.	
			>=10 Mb/s	>=2 Mb/s
1	Šalčininkų raj.	91,0	95,7	98,8
2	Varėnos raj.	92,8	94,6	99,1
3	Pagėgių	93,4	98,0	99,8
4	Ignalinos raj.	93,9	95,1	99,0
5	Švenčionių raj.	94,2	96,7	99,6

Šaltinis: RRT

(17) RRT siekdama informuoti savivaldybių, kuriose operatoriai įpareigoti teikti UER paslaugas, gyventojus apie galimybes gauti UER paslaugas, ne rečiau kaip kartą per metus pakartotinai pateikia šią informaciją savo internetinė svetainėje, ar socialinių tinklų paskyrose. Taip pat, 2025 m. I ketvirtį planuojama nuvykti į Pagėgius, Šalčininkus, Ignaliną, Švenčionis, Varėną, bei susitikti su šių savivaldybių administracijos atstovais, papildomai juos informuojant apie UER paslaugų teikimo įpareigojimus jų atstovaujamosiose savivaldybėse.

⁵ <https://www.bite.lt/universalios-paslaugos>

⁶ <https://tele2.lt/privatiems/rysio-zemelapis>

⁷ <https://www.telia.lt/verslui/reguliuojamos-paslaugos/isankstiniai-pasiulymai/universalios-paslaugos>

(18) RRT siekdamą įvertinti nustatytų UER paslaugų kainų viršutinės ribos aktualumą, atliko šių kainų perskaičiavimus pagal naujausias šioms kainoms nustatyti naudojamų rodiklių reikšmes. Pastebėtina, kad pagrindinio rodiklio, naudojamo PV įvertinimui – vidutinių vartojimo išlaidų, tenkančių vienam namų ūkio nariui per mėnesį, už ryšių ir informacijos perdavimą, reikšmė yra nustatoma atliekant namų ūkių apklausas. Paskutinė tokia apklausa buvo daryta 2021 m., sekanti numatyta – 2026 m. Tai reiškia, kad oficialiai skelbiama šio kintamojo reikšmė nepakito ir yra lygi 24,7 Eur. (žr. 4 lentelę). Lietuvos banko prognozuojama infliacija 2025 m. – 2,4 proc. Atsižvelgiant į šias, PV apskaičiuoti naudojamus rodiklių reikšmes, naujai apskaičiuota PV yra lygi 25,29 Eur. T. y. 1,48 Eur arba 5,5 proc. mažesnė nei nustatyta tyrimo metu.

(19) Pagrindinis rodiklis nustatant PN – valstybės remiamas pajamų dydis, patvirtinamas Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimais, perskaičiuojamas (keičiamas) kiekvienais metais. Šiuo metu (nuo 2024 m. sausio 1 d.) jis siekia 176 Eur (UER paslaugų tyrimo metu naudota 146 Eur reikšmė, žr. 4 lentelę). Procentinė išlaidų dalis, tenkančių ryšiams nuo vidutinių vienam namų ūkio nario patiriamų vartojimo išlaidų yra nustatoma apsiekant namų ūkių apklausas ir nuo UER paslaugų tyrimo nepasikeitė, t. y. lygi 5,6 proc. Kaip jau minėta, Lietuvos banko prognozuojama infliacija 2025 m. – 2,4 proc. Atsižvelgiant į šias, PN apskaičiuoti naudojamus rodiklių reikšmes, naujai apskaičiuota PN yra lygi 10,09 Eur. T. y. 1,17 Eur arba 13,1 proc. didesnė nei nustatyta tyrimo metu.

4 lentelė. PV, PN bei jiems apskaičiuoti naudojamų rodiklių palyginimas

Rodiklis	Tyrimo metu	2024	Skirtumas
Išlaidos ryšiams ir informacijos perdavimui	24,7 Eur	24,7 Eur	-
Infliacijos prognozė	8,4 proc.	2,4 proc.	5 p. p.
PV	26,77 Eur	25,29 Eur	-1,48 Eur
Valstybės remiamas pajamų dydis	146 Eur	176 Eur	30 Eur
Išlaidų dalis ryšiams ir informacijos perdavimui	5,6 proc.	5,6 proc.	-
Infliacijos prognozė	8,4 proc.	2,4 proc.	5 p. p.
PN	8,92 Eur	10,09 Eur	1,17 Eur

Šaltinis: VDA, LRV

(20) Tarnybos vertinimu, naujai apskaičiuotos PV ir PN reikšmės rodo, kad yra išlaikomas UER paslaugų įperkamas. Atsižvelgiant į tai, RRT nuomone, inicijuoti naują UER paslaugų prieinamumo ir įperkamo tyrimą, su tikslu pakeisti UER paslaugų teikimo įpareigojimus atnaujinant šių paslaugų teikimo kainas, nėra tikslinga.

(21) RRT, vadovaudamasi ERĮ 37 str. stebi UER paslaugų mažmenines kainas ir jų pokyčius, ypač atsižvelgdama į Lietuvoje taikomas kainas ir nepasiturinčių gyventojų ar socialinių paslaugų gavėjų pajamas. Šių kainų analizė parodė, kad visi trys įpareigotieji operatoriai teritorijose, kuriose veikė jų išvystyti elektroninių ryšių tinklai, komerciniais pagrindais teikė tokias mažmenines elektroninių ryšių paslaugas, kurios atsižvelgiant į nustatytas aukščiausias kainų ribas, buvo įperkamos visiems Lietuvos respublikos gyventojams, įskaitant nepasiturinčius gyventojus ar socialinių paslaugų gavėjus (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Įpareigotųjų operatorių komerciniais pagrindais parduodamos UER paslaugų reikalavimus atitinkančios elektroninių ryšių paslaugos

Operatorius	Plano pavadinimas / raktažodis	Pokalbių trukmė, min	Perduodamų duomenų kiekis, GB	Kaina Eur/mėn.
UAB „Bitė Lietuva“	Labas, START5N	300	5	6,99
UAB „Tele2“	Pildyk, 199MIN5GB	199	5	5,89
„Telia Lietuva“, AB	Ežys, MIN3	300	3	5,50

Šaltinis: įpareigotųjų operatorių viešai skelbiama informacija

(22) Vertinant bendruosius elektroninių ryšių paslaugų kainų pokyčius UER paslaugų įperkamo Lietuvoje kontekste, visų pirma, reiktų vertinti mobilaus interneto kainų pokyčius, nes labiausiai tikėtina, kad būtent per mobilaus ryšio technologiją ir būtų suteikta UER paslauga, jei tokiai paslaugai atsirastų poreikis. Šiuo metu informacija apie UER kriterijus atitinkančių komercinių

pasiūlymų kainų pokyčius sistemiškai nėra renkama, todėl kainų tendencijos įvertinamos pasitelkiant išvestinius rodiklius.

(23) Pastebėtina, kad per 2023 m. mobilaus interneto ARPU⁸ didėjo nuo 8,17 EUR be PVM (2022 m. IV ketv.) iki 8,81 EUR be PVM (2023 m. IV ketv.) arba 7,8 proc. Tačiau pastebėtina, kad didėjo ir vieno vartotojo perduodamas duomenų kiekis didėjo netgi didesniu tempu, t. y. nuo 30 GB/mėn. (2022 m. IV ketv.) iki 33 GB/mėn. (2023 m. IV ketv.) arba 10 proc. Vadovaujantis nustatytais įpareigojimais, UER paslaugų kontekste turi būti užtikrinamas minimalus būtinas duomenų kiekis (1 GB/mėn.), todėl aktualu yra kaip kito 1GB kaina. Vadovaujantis RRT surinktais duomenimis 1GB kaina (apskaičiuota padalijus bendras mobilaus interneto pajamas iš perduotų duomenų kiekio) mažėjo nuo 0,252 EUR be PVM (2022 m. IV ketv.) iki 0,232 EUR be PVM (2023 m. IV ketv.) arba 7,9 proc.

(24) Vertinant UER paslaugų įperkumą, reiktų vertinti ne tik kaip kito elektroninių ryšių paslaugų kainos, bet ir tai kaip per ataskaitinį laikotarpį kito namų ūkių pajamos – per 2023m., jos padidėjo 2,7 proc.⁹. Atsižvelgiant į tai, galima būtų teigti, jog 1GB mobilaus duomenų perdavimo (aktualiausia paslauga UERP) įperkamas 2023 m. netgi pagerėjo.

(25) Išvados:

1) 2023 m. nei vienas vartotojas nesikreipė į įpareigotuosius operatorius dėl UER paslaugų suteikimo, todėl šios paslaugos nebuvo suteiktos. Reikalinga suplanuoti vartotojų nuomonės dėl UER paslaugų tyrimą, siekiant išsiaiškinti ar vartotojai žino apie galimybes pasinaudoti UER paslaugomis ir tokių paslaugų poreikius bei priežastis, kodėl jomis nesinaudojama.

2) Įpareigotieji operatoriai savo internetinėse svetainėse skelbė tam tikrą informaciją apie UER paslaugų teikimą, tačiau, RRT nuomone, ji buvo riboto pobūdžio ir sunkiai prieinama vartotojui. Reikalinga suteikti metodinę pagalbą įpareigotiems operatoriams nurodant jiems atnaujinti informaciją apie galimybes gauti UER paslaugas tiek operatorių internetinėse svetainėse, tiek jų klientų aptarnavimo padaliniuose.

3) Investicijos į tinklus lėmė, jog komerciniais pagrindais teikiamų paslaugų prieinamumas didėjo – t. y. vis daugiau namų ūkių turėjo galimybę įsigyti UER kokybinius parametrus atitinkančias paslaugas komerciniais pagrindais, kurių kaina neviršijo UER paslaugoms taikomų kainų lubų, o tokių paslaugų įperkamas netgi gerėjo (1GB kaina mažėjo, o namų ūkių pajamos augo).

4) Reikalinga per 2025 m. sistemiškai peržiūrėti universaliųjų paslaugų reguliavimo sistemą.

⁸ Vidutinės pajamos, gautos iš vieno paslaugų gavėjo

⁹ <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventoju-pajamos-ir-gyvenimo-salygos-2023/namu-ukiu-pajamos/bendrosios-ir-disponuojamosios-pajamos>